

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанного бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-
педагогічної роботи

Андрій КИРИЧЕНКО

27 " 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКС 08 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 051 - «Економіка»,

Освітня програма «Економіка підприємства»

Факультет економічний

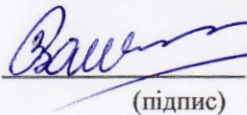
2025-2026 навчальний рік

Розробники: ЖУРИЛО Ірина Валентинівна, доцент кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи, кандидат економічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та готельно - ресторанної справи

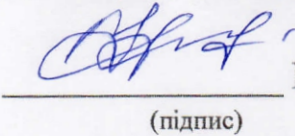
Протокол від « 27 » серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та готельно - ресторанної справи

(підпис)

Володимир ЗАЙЧЕНКО
(прізвище та ініціали)

Декан факультету економічний

(підпис)

Наталія ШАЛІМОВА
(прізвище та ініціали)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>05 - «Соціальні та поведінкові науки»</u>	Нормативна дисципліна	
Загальна кількість годин – 120:	Спеціальність: <u>051 - «Економіка».</u> Освітня програма: <u>«Економіка підприємства».</u>	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4,5	Освітній рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		32 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		42 год.	78 год.
		Вид контролю	
		екзамен	екзамен

Мова навчання – українська

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є опанування здобувачами основних розділів прикладної економіки, ознайомлення з методами організації ефективного господарювання на рівні основної ланки суспільного виробництва – підприємства, формування теоретичних знань щодо форм функціонування підприємств у сучасних бізнес-умовах, набуття необхідної сукупності теоретичних та практичних знань з управління виробництвом на сучасному етапі розвитку ринкової економіки, вироблення практичних навичок із забезпечення розвитку підприємницьких структур на засадах інноваційних моделей господарювання, а також здійснення комплексних економічних розрахунків для ефективної господарської діяльності на рівні підприємств. Дисципліна орієнтує на формування сучасних моделей розвитку підприємств та визначення напрямків удосконалення бізнес-процесів.

Завдання для здобувача – у межах часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, керуючись отриманою від лектора і асистента навчальною інформацією (наданою відповідно до даної робочої програми і силабусу), засвоїти теоретичний матеріал курсу, навчитись аналізувати і розв'язувати теоретичні і практичні завдання щодо забезпечення ефективної функціонування підприємства, вирішувати прикладні питання економіки, організації та управління виробництвом, знаходити резерви підвищення його ефективності.

Вивчивши курс «Економіка підприємства» здобувач повинен знати принципи та шляхи забезпечення конкурентоспроможної, високопродуктивної і високоприбуткової діяльності підприємств усіх форм власності в умовах сучасного ринкового господарства, а також уміти застосовувати необхідні для цього методи і стимули, способи аналітичних розрахунків та економічних обґрунтувань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

1. Інтегральну компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

2. Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК 12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

3. Програмні результати навчання:

ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.

ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Підприємство як суб'єкт господарювання, його виробнича програма та ресурсне забезпечення

Тема 1. Предмет та методологія курсу «Економіка підприємства»

Походження терміну «економіка» та його значення. Об'єкт і предмет економіки підприємства як наукової дисципліни. «Економіка підприємства» як складова частина комплексу економічних і математичних наукових дисциплін. Її вертикальні і горизонтальні зв'язки з іншими науковими дисциплінами. Забезпечуючи і забезпечувані по відношенню до економіки підприємства наукові дисципліни. Методологія вивчення курсу та її основи.

Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання

2.1. Підприємство як відкрита економічна система. Ринкова модель підприємства. Структура його зовнішнього оточення.

2.2. Поняття, цілі й напрямки діяльності підприємства. Поняття підприємства як організаційно виокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія і цілі діяльності підприємства. Головні напрями діяльності підприємства (маркетингова, інноваційна, виробнича, економічна та соціальна діяльність; післяпродажний сервіс).

2.3. Правові основи функціонування підприємства. Юридичні акти, що слугують законодавчою базою функціонування підприємства. Цивільний кодекс України. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб». Статут підприємства. Колективний договір. Інші правові документи, що регулюють окремі напрями діяльності підприємства.

2.4. Класифікація підприємств. Практичне значення класифікації підприємств. Виокремлення підприємств за окремими ознаками: мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий статус і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування; розміри за чисельністю працівників.

2.5. Структура підприємств. Поняття загальної та виробничої структури підприємства. Види виробничої структури за певними ознаками (цехова, безцехова, корпусна, комбінатська, технологічна, предметна, змішана) і чинники її формування.

2.6. Добровільні та інституційні об'єднання підприємств. Об'єктивна обумовленість та економічно-соціальна доцільність різних за принципами і цілями об'єднання підприємств виробничої і невиробничої сфер діяльності. Сучасні форми добровільного та інституційного об'єднання підприємств (асоціації, консорціуми, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги та ін.). Мета їх створення, особливості та ефективність діяльності.

Тема 3. Виробнича програма підприємства

3.1. *Продукція як основний результат діяльності підприємства.*

Вироблена продукція (надана послуга) як конкретний продукт праці, результат діяльності виробничих та інших господарських систем. Класифікація продукції: за економічним призначенням та роллю у процесі суспільного виробництва; за ступенем готовності до процесу споживання.

3.2. *Сутність, значення та основні етапи розробки виробничої програми.*

Сутність виробничої програми як комплексного завдання з випуску та реалізації продукції. Її значення як провідного розділу плану підприємства. Умови та завдання оптимізації виробничої програми. Етапи її розробки.

3.3. *Показники виробничої програми.* Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Показники обсягу продукції (послуг): натуральні, трудові, вартісні. Товарна, валова, реалізована, чиста продукція, незавершене виробництво. Їх сутність, значення та сфера застосування.

Тема 4. Основні виробничі фонди

4.1. *Характеристика матеріальних активів (виробничих засобів та іншого майна).* Матеріальні активи як сукупність виробничих засобів та іншого майна підприємства. Склад і взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів. Виробничі фонди як вартісна категорія. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні. Відмінні ознаки і сутнісна характеристика основних та оборотних фондів. Практичне значення основних та оборотних фондів для здійснення процесу виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

4.2. *Класифікація та структура основних фондів.* Класифікація основних фондів за характером участі у процесі розширеного відтворення. Майно соціального призначення. Класифікація основних фондів за специфікою виробничого призначення. Поділ основних фондів за роллю у процесі виробництва (на активні та пасивні). Структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на підприємстві.

4.3. *Оцінка основних фондів.* Види оцінки основних фондів, сфера їх використання. Первісна і відновлена, повна та залишкова вартість основних фондів. Ліквідаційна вартість основних фондів.

5.4. *Спрацювання, амортизація і відтворення основних фондів.* Характеристика процесу відтворення основних фондів. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання основних фондів. Види фізичного спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці та форми їх усунення. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) основних фондів. Методи прямолінійної (рівномірної) та прискореної амортизації засобів праці.

4.5. *Ефективність відтворення і використання основних фондів.* Економічне і соціальне значення підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів підприємства. Системи показників ефективності відтворення засобів праці; рівня використання окремих видів і всієї сукупності

основних фондів. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання основних фондів підприємства.

Тема 5. Оборотні засоби та оборотні кошти підприємства

5.1. *Склад і структура оборотних засобів підприємства.* Елементний склад оборотних засобів, характеристика виробничих запасів, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів. Виробничо-технологічна (стадійна) структура оборотних засобів. Показники та шляхи кращого використання матеріальних ресурсів. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

5.2. *Оборотні кошти та джерела їх формування.* Фонди обігу. Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Період обороту оборотних коштів. Їх класифікація за джерелами формування.

5.3. *Нормування (управління) оборотних коштів.* Нормовані та ненормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів. Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства.

5.4. *Показники оборотності (ефективності використання) оборотних коштів.* Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності і завантаження, тривалість одного обороту в днях; методика їх обчислення. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи підприємства

6.1. *Нематеріальні ресурси.* Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їхній вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Інформація як особливий суспільний ресурс. Види об'єктів інтелектуальної власності. Сучасні інформаційні технології і програмні продукти. Характеристика об'єктів промислової власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків і знаків обслуговування, зазначення місця походження товару, способів захисту від недобросовісної конкуренції. Об'єкти, що охороняються авторським та суміжними правами. Інші нетрадиційні нематеріальні ресурси підприємства (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, гудвіл).

6.2. *Нематеріальні активи.* Поняття та елементний склад нематеріальних активів. Форми правового захисту різних об'єктів інтелектуальної власності. Патенти на право користування об'єктами промислової властивості.

6.3. *Реалізація права власності на нематеріальні ресурси.* Ліцензійна угода. Ліцензії та їхні види. Способи розрахунків за ліцензією.

6.4. Оцінка вартості та амортизація нематеріальних активів. Підходи до визначення вартості окремих об'єктів інтелектуальної власності. Визначення норм і сум амортизації нематеріальних активів.

Тема 7. Персонал та продуктивність праці

7.1. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Тлумачення економічних термінів: трудові ресурси, кадри, персонал, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

7.2. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Чинники, які мають враховуватися у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності її працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Методи розрахунку чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

7.3. Кадрова політика і система управління персоналом. Поняття та особливості системи управління персоналом підприємств та інших суб'єктів господарювання. Її функціональні підсистеми. Джерела набору персоналу. Трудовий договір (контракт).

7.4. Продуктивність праці персоналу. Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та можливі методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах виробничої сфери. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Прогнозування рівня продуктивності персоналу на підприємстві. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей економіки України за сучасних умов господарювання.

Тема 8. Мотивація та оплата праці

8.1. Мотивація трудової діяльності працівників. Поняття системи мотивації праці. Концептуальні характеристики багатофакторних моделей мотивації трудової діяльності, що ґрунтуються на теоріях справедливості, очікування та потреб. Вимоги щодо формування системи мотивації праці на рівні підприємства. Класифікація методів мотивації. Фундаментальні принципи регулювання поведінки працівників. Алгоритм регулювання поведінки окремих категорій персоналу залежно від результативності діяльності.

8.2. Політика оплати праці. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулююча, регулювальна, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального

захисту. Політика оплати праці підприємств, організацій та інших первинних суб'єктів господарювання. Закон України «Про оплату праці» (1995 р.). Договірне регулювання оплати праці найманого персоналу шляхом укладання різнорівневих тарифних угод. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах.

8.3. Тарифно-посадова система оплати праці. Основні її елементи (тарифно-кваліфікаційні довідники; кваліфікаційні довідники посад керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка).

8.4. Форми та системи оплати праці. Дві форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі, - відрядна та почасова. Умови їх використання. Основні системи оплати праці у рамках даних форм заробітної плати (відрядної: пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна; почасової: проста почасова, почасово-преміальна, за посадовими окладами. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Колективні форми організації та оплати праці.

8.5. Безтарифна форма оплати праці. Фактори, що визначають величину заробітної плати: кваліфікаційний рівень працівника, коефіцієнт його трудової участі та фактично відпрацьований час. Підходи до їхнього встановлення.

8.6. Участь працівників у прибутках підприємства. Сутність і стимулююча роль участі працівників фірми в її прибутках (доходах). Системи участі працівників у прибутках за результатами сукупної діяльності і на основі відносин власності. Характеристика та ефективність окремих систем участі персоналу фірми у прибутках. Зарубіжний і вітчизняний досвід участі працівників у прибутках (доходах) і власності приватизованих підприємств.

Модуль 2. Витрати й ціни на продукцію підприємства, його фінансово-економічні результати та ефективність інвестиційної діяльності

Тема 9. Витрати та ціни на продукцію (послуги)

9.1. Витрати та собівартість продукції (послуг). Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Сутність та значення показника «собівартість продукції». Відповідність між дійсними витратами підприємства на виробництво та реалізацію продукції та її собівартістю.

9.2. Сукупні витрати підприємства та собівартість загального обсягу продукції. Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Практичне значення та порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії і форми передбачення, наявності інформаційної бази, розміру підприємства. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.

9.3. Собівартість окремих виробів Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання і калькуляційні одиниці. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Особливості калькуляції одиниці продукції, виготовлюваної з комплексної сировини і внаслідок товарообмінної операції (бартеру). Прогнозування собівартості нових виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва; можливі методи прогнозування: питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний.

9.4. Класифікація витрат та види собівартості. Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками: за ступенем однорідності (одноеlementні (прості) і комплексні); за способом віднесення на собівартість продукції (прямі і непрямі); за ознакою залежності від обсягу виробництва (постійні і змінні). Способи розподілу непрямих витрат. Види собівартості продукції (технологічна, цехова, виробнича, повна).

9.5. Аналітичні аспекти співвідношення змінних та постійних витрат. Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

9.7. Ціни на продукцію (послуги), види цін. Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Визначення ціни на основі зворотної калькуляції. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції. Можливі напрями вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 10. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності

10.1. Зміст і форми фінансової діяльності підприємства. Напрями діяльності підприємства з формування та раціонального використання фінансових коштів. Класифікація джерел фінансування. Складання фінансового плану підприємства. Обчислення необхідних обсягів власного капіталу і позикових коштів.

10.2. Формування й використання прибутку підприємства. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Види прибутку. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Валовий, чистий та реінвестований прибуток. Маржинальний дохід. Загальноприйнята практика використання прибутку підприємства. Визначення суми прибутку до оподаткування. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

10.3. Рентабельність ресурсів і продукції. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Методика обчислення рентабельності: виробничих фондів; сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність обсягу товарної продукції (продажу) та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах.

10.4. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Тлумачення і важливість оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Основні напрями діяльності, що забезпечують певний фінансово-економічний стан підприємства. Методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Економічний ефект, диференціал (фінансовий леверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля. Накопичення обліково-звітної інформації для оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

10.5. Сутнісна характеристика і вимірювання ефективності виробництва. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності: за наслідками - економічної та соціальної; за місцем отримання ефекту - локальної (госпрозрахункової) та народногосподарської; за ступенем збільшення ефекту - первісної та мультиплікаційної; за метою визначення - абсолютної та порівняльної. Критерії ефективності виробництва. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча); показники використання праці (персоналу), виробничих фондів, фінансових коштів. Методичні підходи до оцінки соціальної ефективності діяльності підприємства.

10.6. Чинники підвищення ефективності виробництва. Класифікація чинників підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямками розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні та зовнішні чинники підвищення ефективності виробництва.

Тема 11. Інвестиційні ресурси

11.1. Поняття, склад і структура інвестицій. Сутнісна характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела інвестування. Різновиди та структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

11.2. Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій. Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві. Варіанти можливих економічних ситуацій, що мають враховуватися у процесі визначення необхідного обсягу інвестицій. Обґрунтування конкретних джерел фінансування капітальних вкладень та обчислення необхідного їх обсягу відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

11.3. Формування і регулювання фінансових інвестицій (цінних паперів). Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин. Умови залучення і використання фінансових інвестицій за діючої системи господарювання. Види цінних паперів, порядок їх випуску, обігу і використання. Визначення суми фінансових ресурсів, одержаних від продажу акцій. Обчислення

величини дивідендів. Обґрунтування економічної доцільності придбання акцій інвестором. Державне регулювання та масштаби обігу цінних паперів.

11.4. Залучення іноземних інвестицій для розвитку і підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій. Основні типи прямих іноземних інвестицій. Ознаки привабливості інвестування вітчизняних суб'єктів господарювання. Можливі види і форми іноземних інвестицій. Державне регулювання іноземних інвестицій в економіку України. Чинне законодавство України щодо іноземних інвестицій. Ефективність іноземних інвестицій.

11.5. Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Показники оцінки ефективності виробничих інвестицій: чистий приведений дохід, індекс дохідності, період окупності, внутрішня норма дохідності. Особливості і показники визначення ефективності випуску та реалізації (використання) різних видів цінних паперів.

11.6. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій. Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень: удосконалення проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури капітальних вкладень; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами.

Тема 12. Виробнича потужність підприємства

12.1. Сутність та види виробничої потужності (ВП) підприємства. Сутність та одиниці виміру ВП. Види ВП: перспективна, проектна, ефективна, резервна, поточна (фактично досягнута, діюча). Вхідна, вихідна та середньорічна ВП підприємства. Їх визначення. Поняття вузького місця у виробництві.

12.2. Фактори, які визначають ВП. Дієздатність основних фондів (виробничого та технологічного обладнання). Техніко-економічні норми використання обладнання. Фонд часу роботи обладнання, режим роботи підприємства. Якість і склад сировини, матеріалів та напівфабрикатів. Технологія виробництва. Рівень організації праці та виробництва. Спеціалізація та кооперування підприємств. Виробнича площа. Рівень підготовки кадрів та їх відношення до праці.

12.3. Методика визначення ВП підприємства. Розрахунок ВП провідного цеху, дільниці, групи технологічного устаткування з виготовлення однорідної продукції. Технологічна спроможність (потужність) решти виробничих ланок підприємства. Розрахунок та порівняння коефіцієнтів сумісності. Послідовність розрахунку ВП в умовах серійного, дрібносерійного та одиничного виробництва. Проектування заходів щодо розширення «вузьких місць» згідно з коефіцієнтом виробничої потужності провідної групи устаткування. Виробнича потужність

складальної дільниці (цеху). Побудова діаграми потужності підприємства. Показники рівня використання ВП підприємства: коефіцієнт освоєння проектної потужності; коефіцієнт використання поточної потужності.

12.4. Оптимізація виробничої програми та потужності підприємства. Обґрунтування планових обсягів випуску продукції виробничою потужністю. Послідовність дій при оптимізації виробничої програми та потужності підприємства.

Тема 13. Якість та конкурентоспроможність продукції

13.1. Маркетингова діяльність підприємства. Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова та комерційна концепції маркетингу. Стратегія і тактика маркетингу підприємства. Оцінка маркетингового потенціалу фірми. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг).

13.2. Суть, показники та методи оцінювання якості продукції (послуг). Якість продукції як економічна категорія. Технічний рівень продукції. Система одиничних та загальних показників якості продукції та їхня характеристика. Методи оцінки якості продукції.

13.3. Стандартизація і сертифікація продукції (послуг). Сутнісна характеристика стандартизації продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Застосовувані в Україні стандарти (міжнародні, державні, галузеві, науково-технічних та інженерних товариств, підприємств) і технічні умови. Сучасні напрями удосконалення стандартизації виробів. Поняття та економічне значення сертифікації продукції. Обов'язкова і добровільна сертифікація виробів в Україні. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах України. Економічна ефективність стандартизації та сертифікації продукції.

13.4. Державний нагляд за якістю і внутрішньовиробничий технічний контроль. Функції та організація роботи Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації (Держстандарту України). Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів територіальними органами Держстандарту - центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду. Матеріальна відповідальність за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти технічного контролю на вході та виході виробничої системи, упродовж технологічного процесу виготовлення продукції. Основні види технічного контролю якості на підприємствах України, їх ефективність.

13.5. Конкурентоспроможність продукції. Поняття і методи визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Зростаючий випуск конкурентоспроможної продукції як необхідна умова виходу на світовий ринок і формування сталого іміджу на ньому, забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Технічні, організаційні та соціальні шляхи (заходи) підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств України.

Тема 14. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

14.1. Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Багатоаспектне тлумачення економічної безпеки різнорівневих суб'єктів господарювання. Об'єктові види економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання. Можливі загрози для економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого і певної сукупності підприємств.

14.2. Рівень економічної безпеки і кризовий стан підприємства. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина настання кризового стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза; основні причини та наслідки. Фази реакції керівництва фірми на настання економічної кризи: шоку, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки. Розробка програми виходу з економічної кризи.

14.3. Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства (безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва фірми). Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

14.4. Національна програма антикризового господарювання. Об'єктивна необхідність формування та реалізації національної програми антикризового господарювання як важлива складова економічної безпеки вітчизняних підприємств та організацій. Змістова характеристика державної програми антикризового господарювання. Форми та ефективність реалізації програми антикризового господарювання.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
Модуль 1. Підприємство як суб'єкт господарювання, його виробнича програма та ресурсне забезпечення										
Тема 1. Предмет та методологія курсу ЕП	2	1			1	2				2
Тема 2. Підприємство як суб'єкт господарювання	10	2	2		6	8				8
Тема 3. Виробнича програма підприємства	8	2	2		4	7	1			6
Тема 4. Основні засоби (фонди) підприємства	11	3	2		6	8,5	1,5	1		6
Тема 5. Оборотні засоби та оборотні кошти	10	2	2		6	8	1,5	0,5		6
Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи	7	2			5	5				5
Тема 7. Персонал та продуктивність праці	7	2	1		4	5,5	0,5			5
Тема 8. Мотивація та оплата праці	7	2	1		4	7,5	0,5	1		6
Всього модуль 1	62	16	10		36	51,5	5	2,5		45
Модуль 2. Продуктивність, оплата праці персоналу підприємства. Витрати й ціни на продукцію підприємства, його фінансово-економічні результати та ефективність інвестиційної діяльності										
Тема 9. Витрати та ціни на продукцію	15	4	2		9	9,5	1,5	1		7
Тема 10. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності	9	2	2		5	7				7
Тема 11. Інвестиційні ресурси підприємства	12	4	2		6	8	1,5	0,5		6
Тема 12. Виробнича потужність підприємства	7	2			5	7				7
Тема 13. Якість і конкурентоспроможність продукції	8	2			6	7				7
Тема 14. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства	7	2			5					
Всього модуль 2	58	16	6		36	38,5	3	1,5		34
Загальна кількість годин	90	32	16		72	90	8	4	–	78

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Підприємство як суб'єкт господарювання	2
2.	Виробнича програма підприємства	1
3.	Основні фонди підприємства	2
5.	Оборотні фонди та оборотні кошти підприємства	2
6.	Персонал підприємства та продуктивність праці	1
7.	Мотивація та оплата праці	2
8.	Витрати та ціни на продукцію	3
9.	Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності	1
10.	Інвестиційні ресурси підприємства	2
	Всього	16

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Таблиця 4

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет та методологія курсу «Економіка підприємства»	1
2.	Підприємство, як суб'єкт господарювання	6
3.	Виробнича програма підприємства	4
4.	Основні фонди підприємства	6
5.	Оборотні фонди та оборотні кошти підприємства	6
6.	Нематеріальні ресурси та активи	5
7.	Персонал та продуктивність праці	4
8.	Мотивація та оплата праці	4
9.	Витрати та ціни на продукцію	9
10.	Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності	5
11.	Інвестиційні ресурси підприємства	6
12.	Виробнича потужність підприємства	5
13.	Якість і конкурентоспроможність продукції	6
14.	Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства	5
	Всього	72

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Індивідуальну роботу спрямовано на поглиблене вивченні даної дисципліни. Індивідуальне завдання не входить до тижневого аудиторного навантаження студента і виконується ним самостійно. Викладач пропонує її виконання тим студентам, які виявили особливі здібності і зацікавленість у цьому.

Перше завдання полягає у вирішенні практичних задач за індивідуальними варіантами вихідних даних за такими темами:

- «Основні фонди підприємства»;
- «Нормування оборотних коштів у виробничих запасах»;
- «Форми та системи оплати праці»;
- «Калькулювання собівартості продукції»;
- «Ефективність виробничих інвестицій підприємства».

Друге індивідуальне завдання за темою «Аналіз варіантів технологічних процесів» видається на основі вихідних даних, які містять технологічну карту механічної обробки деталі за індивідуальним варіантом та можливі варіанти змін технологічного процесу. Виконуючи його студент повинен:

- обґрунтувати вибір кращого варіанту технологічного процесу механічної обробки деталі на основі розрахунку її технологічної собівартості;
- визначити область ефективного використання варіантів техпроцесу;
- розрахувати економічну ефективність обраного варіанту техпроцесу.

Студент виконує відповідні розрахунки у вигляді пояснювальної записки і захищає її, відповідаючи на питання, поставлені викладачем.

До індивідуальних завдань входять також такі види навчальної роботи, як підготовка доповідей на студентських наукових конференціях; виконання наукових досліджень; участь у предметних олімпіадах.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання навчальної дисципліни «Економіка підприємства» застосовуються наступні методи:

- словесні (лекції, бесіди);
- наочні, під час лекцій (інформаційних, аналітичних, проблемних) та практичних занять, в тому числі з використанням мультимедійного забезпечення;
- практичні, під час виконання практичних робіт, задач, вправ;
- інтерактивні методи навчання під час проведення опитування, аналізу практичних ситуацій, дискусії;

– інноваційні, зокрема проектно-дослідницький метод; інтегровані методи. Застосовуються наступні інформаційно-комунікаційні технології та діджитал-інструменти: цифрові інструменти Google, програмні продукти від Microsoft, програмне забезпечення для проведення різних видів робіт: Kahoot, Mentimeter, Crello, Trello, Canva, M.E.doc.;

– методи дистанційного навчання за допомогою платформ: Moodle та Zoom.

9. КРИТЕРІЇ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Оцінку підсумкового семестрового контролю у формі екзамену становить сума балів за результатами поточного контролю, модульних контролів та екзамену.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, розв'язання розрахункових практичних завдань, тестування, підготовки доповіді-презентації, есе та індивідуальних завдань.

Впродовж семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, в тому числі за перший модульний контроль – 32 балів, за другий модульний контроль – 28 балів, 40 балів виносяться на іспит. Кількість балів, одержана здобувачем вищої освіти на екзамені, додається до результатів модульних контролів, що разом складає оцінку знань здобувача вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою та переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Центральнотехнічному національному технічному університеті.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, перевірка виконання індивідуальних розрахункових завдань, тестовий контроль.

Таблиця 2 – Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як скласти повторно	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота		1-34

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Основні:

1. Азарова, А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Практикум: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2016. 215 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор Видавництво, 2016. 378 с.
3. Горбач Л.М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Вид. дім «Кондор», 2024. 620 с.
4. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В., Економіка підприємства. Видання 2-ге: перероблене та доповнене. К.: ЦНЛ, 2020. 304 с.
5. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О., Поясник Г.В., Шершенюк О.М. Економіка виробництва. Навчальний посібник для практичних занять. Харків: ХНАДУ, 2017. 282 с.
6. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
7. Економіка підприємства: навч. посіб./ І.М. Посохов та ін. Харків: НТУ «ХП», 2016. 380 с.
8. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
9. Економіка підприємства: навч. посіб. / уклад.: Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Пічик. Київ: НаУКМА, 2018. 304 с.
10. Економіка підприємства: підручник / за ред. д.е.н. проф. Л. В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
11. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. О.С. Іванілова. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 728 с.
12. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 700 с.
13. Економіка підприємства [Текст]: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 768 с.
14. Захарченко В.І., Балахонова О.В., Меркулов М.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2024. 300 с.
15. Іванилов А. Економіка підприємства. К.: ЦУЛ, 2019. 728 с.
16. Карпенко Ю.В., Бенях В.В. Економіка підприємства: практикум: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2017. 412 с.
17. Кузьмин, В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник / В.М. Кузьмин. 2-е вид, перероб. та доп. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016. 195 с.
18. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практикум. Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2025. 208 с.
19. Міщенко Н.Г. Економіка підприємства: теорія і практикум. Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2024. 688 с.
20. Могилевська О.Ю., Уфимцева Т.М., Слободяник А.М. Економіка підприємства. Теорія і практика: навч. посіб. Київ: Вид-во КиМУ, 2017. 295 с.
21. Череп А.В., Герасимова В.О. Економіка підприємств: навчальний посібник. К.: Кондор, 2023. 196 с.

22. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.М. Яркіна. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: Ліра-К, 2022. 596 с.

Додаткові:

1. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К.: ЦУЛ, 2019. 468 с.
2. Більовська О.О., Майстро Р.Г. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. Вісник НТУ «ХПІ». Економічні науки. 2023. №2. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/a446ba22-d608-4a23-9133-69d895e83fe8/content>.
3. Галушак М.П., Гевко І.Б. Організація виробництва в прикладах і задачах. Навч. пос. К: Кондор, 2024. 214 с.
4. Журило І.В., Хіміч Ю.А. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства електромонтажних послуг. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. Вип. 8(41). Кропивницький: ЦНТУ, 2022. С. 113-128. [http://economics.kntu.kr.ua/archive/8\(41\)/41_Zhurylo.html](http://economics.kntu.kr.ua/archive/8(41)/41_Zhurylo.html).
5. Журило І.В. Управління ефективністю продуктивних інновацій у машинобудівній галузі. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. Вип. 4(37). Кропивницький: ЦНТУ, 2020. С. 189-202. [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/4\(37\)/19.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/4(37)/19.pdf).
6. Маркетинг: навч. посіб. / Н. Іванечко, Т. Борисова, Ю. Процишин [та ін.] ; за ред. Н. Р. Іванечко. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 180 с.
7. Нова світова економіка: менеджмент, технології, стратегії: навчальний посібник / Т.О. Зінчук, Н.М. Куцмус, О.А. Прокопчук, В.Є. Данкевич [та ін.]; за ред Т.О. Зінчук, Н.М. Куцмус. К.: Центр учбової літератури, 2022. 372 с.
8. Новітні технології управління персоналом: навч. посіб. / І.М. Сочинська-Сибірцева, О.В. Сторожук, А.О. Доренська; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. 278 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/items/3155968d-978e-49d3-bc2c-ec3d13abeec5>.
9. Орлова К.Є. Управління бізнесом: підручник [Електронне видання]. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.
10. Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник /Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир: «Полісся», 2021. 248 с.
11. Основи підприємництва: Підручник / Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир: ЖДТУ, 2019. 493 с.
12. Основи підприємницької діяльності: підручник / В.М. Марченко, С.О. Тульчинська, І.В. Макалюк [та ін.]; КПП ім. Ігоря Сікорського / за редакцією д.е.н., проф. В.М. Марченко. Електронні тестові дані Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.
13. Підприємництво та основи бізнесу. Практикум: Навчальний посібник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. 280 с.

14. Семикіна М.В. Професійний розвиток персоналу підприємств в системі мотиваційного менеджменту: колект. монографія; Центральн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2021. 439 с.
15. Синиціна Ю.П., Шпортько Г.Ю. Дослідження елементів сучасної системи управління персоналом: монографія. Дніпро : Поліграфцентр «Формат», 2022. 116 с.
16. Сментина Н.В., Фіалковська А.А., Особливості державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. Ефективна економіка. 2024. №4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3499/3534>.
17. Співак С.М. Менеджмент конкурентоспроможності підприємств: теорія, методика, практика: монографія. Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. Тернопіль: Паляниця В. А., 2020. 403 с.
18. Сумець О.М. Стратегічний менеджмент: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків: ХНУВС, 2021. 208 с.
19. Сучасні тренди економічного розвитку (Досвід ЄС та практика України). Підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ВТД «Університетська книга». 2021.
20. Сучасні форми конкурентної взаємодії суб'єктів господарювання: монографія / за заг. ред. Ж.В. Поплавської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 201 с.
21. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.
22. Ярошевич Н.Б., Берлінг Р.З., Гавриляк А.С. Підприємництво і менеджмент. Львів: Новий Світ-2000, 2022. 408 с.
23. HR-менеджмент: навч. посіб. / І.М. Сочинська-Сибірцева, А.О. Доренська, Т.В. Тушевська; М-во освіти і науки України, Центральн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 278 с.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III // Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>.
2. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>.
3. Кодекс законів про працю України. Кодекс від 10.12.1971 №322-VIII (чинна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KD0001>.
4. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 №2755-VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-XII (Поточна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T069800>.
6. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 №435-IV (чинна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435>.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: www.ier.kiev.ua.
2. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Регіони України: статистичний щорічник. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Статистична звітність емітентів України. URL: www.smida.gov.ua/db/emitent.
5. Інформаційні ресурси бібліотек:
 - а. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
 - б. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
 - с. Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>
 - д. Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>
 - е. Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Періодичні видання (журнали, тижневики):
 - Актуальні проблеми економіки: <http://eco-science.net/Arhive.html>.
 - Бізнес Інформ. URL: www.business-inform.net.
 - Економіка України. URL: <https://journals.ua/business/ekonomika-ukrainy-ukrainskiy>.
 - Економіка, фінанси, право: <http://efp.in.ua/en>.
 - Економічний Часопис XXI. URL: <http://soskin.info/ea/avtory.html>.
 - Фінанси України. URL: <https://finukr.org.ua/>.
8. Сайти державних органів влади:
 - Верховної Ради України: www.rada.gov.ua.
 - Державної податкової адміністрації України: www.sta.gov.ua.
 - Кабінету Міністрів України: www.kmu.gov.ua.
 - Державної митної служба України: www.customs.gov.ua.
9. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.